

Aan: College van burgemeester en wethouders van de gemeente Achtkarspelen

Betref: Formele klacht over het bestuurlijk optreden van de burgemeester, de inzet van de Mobiele Eenheid en de wijze waarop burgers bij de Surventohal te Surhuisterveen zijn behandeld en gekwalificeerd

Achtkarspelen 15 aug. 26.

1. Inleiding

Namens Ús Leefber Achtkarspelen dienen wij hierbij een formele klacht in over het optreden van burgemeester Jouke Douwe de Vries in verband met de gebeurtenissen rond de Surventohal te Surhuisterveen.

Onze klacht richt zich in het bijzonder op de wijze waarop participatie uitgevoerd en de openbare-ordehandhaving is georganiseerd en aangestuurd, de inzet van de Mobiele Eenheid en de wijze waarop een groep burgers door het bestuurlijke en/of politieke optreden als geheel lijkt te zijn benaderd en neergezet als een groep relschoppers.

Wij benadrukken dat wij het recht van de overheid erkennen om daadwerkelijk in te grijpen wanneer de openbare orde ernstig wordt bedreigd. Onze klacht gaat daarom niet over het enkele feit dat politie of eventueel ME is ingezet.

Onze klacht gaat over de vraag **of deze inzet noodzakelijk, proportioneel, zorgvuldig, de-escalerend en voldoende feitelijk onderbouwd was** en of daarbij voldoende onderscheid is gemaakt tussen individuele personen en de groep als geheel.

2. Ernstige zorgen over machtsvertoon en proportionaliteit

Tijdens de gebeurtenissen bij de Surventohal is naar onze waarneming sprake geweest van een forse inzet van politie en Mobiele Eenheid tegenover burgers.

Bij ons is daardoor het beeld ontstaan dat zwaar is opgeschaald tegen een groep burgers, waarbij onvoldoende onderscheid is gemaakt tussen personen die mogelijk daadwerkelijk de openbare orde verstoorden en burgers die daar aanwezig waren zonder zich schuldig te maken aan strafbare feiten of ernstige ordeverstoringen.

Dat roept fundamentele vragen op over de proportionaliteit van het optreden.

Wij verzoeken daarom uitdrukkelijk om antwoord op de volgende vragen:

1. Wie heeft besloten tot inzet van de Mobiele Eenheid?
2. Op welk concreet feitencomplex was deze beslissing gebaseerd?
3. Welke concrete risicoanalyse is voorafgaand aan de inzet gemaakt?
4. Welke concrete incidenten rechtvaardigden volgens de burgemeester de inzet van de ME?
5. Welke alternatieven voor de-escalatie zijn vooraf overwogen?
6. Welke instructies zijn aan politie en ME gegeven?
7. Was het uitgangspunt gericht op de-escalatie?
8. Op welk moment is besloten dat reguliere politie-inzet onvoldoende was?
9. Hoeveel politie- en ME-eenheden zijn ingezet?
10. Welke evaluatie heeft na afloop plaatsgevonden?

3. Collectief wegzetten van burgers als relschoppers

Een bijzonder ernstig punt van onze klacht betreft de wijze waarop de aanwezige burgers zijn gekarakteriseerd.

Wanneer een grote groep burgers als geheel wordt aangeduid of behandeld als "relschoppers", terwijl niet iedere aanwezige burger zich daadwerkelijk schuldig heeft gemaakt aan ordeverstoring of strafbaar gedrag, ontstaat het risico van collectieve stigmatisering.

Wij verzoeken de burgemeester daarom concreet aan te geven:

- Wie deze kwalificatie heeft gebruikt;
- Wanneer en waar deze kwalificatie is gebruikt;
- Op welke feitelijke informatie deze kwalificatie gebaseerd was;
- Hoeveel personen daadwerkelijk zijn aangehouden;
- Voor welke concrete feiten zij zijn aangehouden;
- Hoeveel personen uiteindelijk strafrechtelijk zijn vervolgd;
- Hoeveel personen slechts aanwezig waren;
- Of de burgemeester onderscheid heeft gemaakt tussen verschillende categorieën aanwezigen.

Wij vinden het van groot belang dat achteraf niet een gehele groep burgers wordt vereenzelvigd met eventueel gepleegde incidenten door individuele personen.

4. Demonstratie- en uitingsvrijheid

Voor zover de aanwezige burgers hun mening kenbaar maakten of demonstreerden, verzoeken wij tevens expliciet te beoordelen hoe het optreden zich verhiel tot het grondrecht op demonstratie en vrije meningsuiting.

De Nationale ombudsman benadrukt dat demonstreren een grondrecht is en dat de overheid zich moet inspannen om demonstraties mogelijk te maken en te beschermen. Beperkingen of beëindiging kunnen niet uitsluitend worden gebaseerd op het feit dat een overheid de inhoud van een protest onwelgevallig vindt.

Daarom verzoeken wij de burgemeester inzichtelijk te maken:

- Welke openbare-ordeverstoring concreet werd vastgesteld;
- Welke concrete aanwijzingen aan burgers zijn gegeven;
- Of en wanneer een bevel tot vertrek is gegeven;
- Hoe dat bevel kenbaar is gemaakt;
- Welke mogelijkheden burgers hadden om vrijwillig te vertrekken;
- Waarom niet eerst lichtere maatregelen zijn toegepast;
- En hoe de gekozen aanpak zich verhiel tot het proportionaliteitsbeginsel.

5. Verantwoordelijkheid van de burgemeester

Wij realiseren ons dat de operationele uitvoering van politieoptreden bij de politie ligt. Dat neemt echter niet weg dat de burgemeester binnen het openbare-orderecht een bijzondere bestuurlijke verantwoordelijkheid heeft.

De gemeente Achtkarspelen vermeldt zelf dat openbare orde en veiligheid een belangrijke verantwoordelijkheid van de burgemeester vormen.

Daarom verzoeken wij niet alleen om een beoordeling van individuele politiehandelingen, maar nadrukkelijk om onderzoek naar de **bestuurlijke besluitvorming en verantwoordelijkheid van de burgemeester**.

De centrale vraag is:

Heeft burgemeester Jouke Douwe de Vries in deze situatie op een zorgvuldige, proportionele, de-escalerende en onbevooroordeelde wijze gebruikgemaakt van zijn verantwoordelijkheid voor de openbare orde?

6. Vermoeden van onvoldoende de-escalatie

Wij hebben ernstige vragen over de vraag of vooraf en tijdens de gebeurtenissen voldoende is ingezet op de-escalatie.

Een zware inzet van politie en ME kan op zichzelf de spanning onder burgers juist vergroten. Wanneer burgers vervolgens het gevoel krijgen dat zij als collectief worden behandeld als relschoppers, kan dit het vertrouwen in het lokale bestuur ernstig beschadigen.

Wij verzoeken daarom om openbaar te maken welke de-escalerende maatregelen vooraf zijn genomen en welke alternatieven voor de inzet van de ME daadwerkelijk zijn overwogen.

7. Verzoek om onafhankelijk onderzoek

Gezien de ernst van de gebeurtenissen verzoeken wij om een onderzoek dat niet uitsluitend bestaat uit een interne bestuurlijke beoordeling waarbij de burgemeester uiteindelijk zelf zijn eigen optreden laat beoordelen.

Wij verzoeken de gemeenteraad daarom tevens te bespreken of een **onafhankelijke evaluatie** moet plaatsvinden naar:

- De besluitvorming;
- De bestuurlijke aansturing;
- De communicatie;
- De proportionaliteit van de politie- en ME-inzet;
- De behandeling van burgers;
- De kwalificatie van burgers als relschoppers;
- De toepassing van het demonstratierecht;
- De gekozen de-escalatiestrategie;
- En de lessen voor toekomstige openbare-ordesituaties.

8. Verzoek aan de gemeenteraad

Wij verzoeken de gemeenteraad van Achtkarspelen om de burgemeester hierover politiek ter verantwoording te roepen.

Wij verzoeken de raad in het bijzonder om de burgemeester te laten uitleggen:

1. Waarom de ME noodzakelijk werd geacht;
2. Welke concrete feiten de opschaling rechtvaardigden;
3. Hoe proportionaliteit is beoordeeld;
4. Welke de-escalerende alternatieven zijn onderzocht;
5. Hoe burgers individueel zijn beoordeeld;
6. Waarom een groep burgers als relschoppers is aangemerkt;
7. Welke evaluatie na afloop heeft plaatsgevonden;
8. En of de burgemeester van mening is dat het optreden achteraf gezien proportioneel en noodzakelijk was.

Wij verzoeken de gemeenteraad deze kwestie niet uitsluitend als een operationele politieaangelegenheid te beschouwen. Het gaat immers tevens om de wijze waarop het lokale bestuur omgaat met kritische burgers en gebruikmaakt van zijn openbare-ordebevoegdheden.

9. Verzoek om documentatie

Wij verzoeken de gemeente tevens om, voor zover openbaar en juridisch mogelijk, inzage te geven in of afschriften te verstrekken van:

- Bestuurlijke rapportages;
- Risicoanalyses;
- Veiligheidsplannen;
- Draaiboeken;
- Besluitvorming omtrent de ME-inzet;
- Relevante bestuurlijke logboeken;
- Evaluaties;
- Communicatie tussen burgemeester, gemeente en politie;
- Relevante communicatie over de kwalificatie van aanwezige burgers;
- En overige documenten die inzicht geven in de besluitvorming rond de openbare-ordehandhaving bij de Surventohal.

Voor zover documenten niet binnen de klachtenprocedure kunnen worden verstrekt, behouden wij ons het recht voor hiervoor een afzonderlijk Woo-verzoek in te dienen.

10. Verantwoordelijkheid en vertrouwen

Het optreden van een burgemeester bij een gespannen openbare-ordesituatie heeft grote gevolgen voor het vertrouwen van inwoners in het gemeentebestuur.

Juist daarom verwachten wij van de burgemeester dat hij niet alleen gebruikmaakt van de bevoegdheden die de wet hem geeft, maar daarbij ook zichtbaar zorgvuldig, proportioneel en verbindend optreedt.

Wanneer een grote politiemacht tegenover burgers wordt ingezet en burgers vervolgens collectief als relschoppers worden beschouwd, kan dat vertrouwen ernstig worden beschadigd.

Wij vragen daarom niet om politieke bescherming van burgers tegen rechtmatige handhaving.

Wij vragen om **transparantie, toetsing en verantwoording**.

11. Onze formele verzoeken

Wij verzoeken u deze brief aan te merken als een formele klacht over het handelen van burgemeester Jouke Douwe de Vries.

Wij verzoeken:

1. de klacht formeel in behandeling te nemen;
2. de klacht zorgvuldig en onafhankelijk te onderzoeken;
3. ons schriftelijk te informeren over de feitelijke grondslag van de ME-inzet;
4. te onderzoeken of het optreden proportioneel en noodzakelijk was;
5. te onderzoeken of voldoende de-escalerend is opgetreden;
6. te onderzoeken of burgers ten onrechte collectief als relschoppers zijn gekwalificeerd;
7. de burgemeester hierover schriftelijk en inhoudelijk te laten reageren;
8. de gemeenteraad hierover te informeren;
9. de gemeenteraad te verzoeken een onafhankelijke evaluatie van de gebeurtenissen te overwegen;
10. ons alle relevante informatie te verstrekken die binnen de klachtenprocedure kan worden verstrekt;
11. indien onderdelen van deze klacht niet onder de gemeentelijke klachtenprocedure vallen, ons gemotiveerd mee te delen welke andere procedure daarvoor openstaat;
12. en ons een volledige, gemotiveerde schriftelijke beslissing op deze klacht toe te sturen.

12. Voorbehoud

Indien de gemeentelijke klachtenprocedure naar onze mening onvoldoende recht doet aan de ernst en aard van deze kwestie, behouden wij ons uitdrukkelijk het recht voor om de zaak voor te leggen aan de Nationale ombudsman en, waar het gaat om politieoptreden, gebruik te maken van de daarvoor geldende klachtenprocedure.

Wij verzoeken tevens om deze klacht en de beantwoording daarvan beschikbaar te stellen aan de gemeenteraad, zodat de raad zijn controlerende taak ten aanzien van het functioneren van het gemeentebestuur kan uitoefenen.

Aanvulling op de formele klacht: participatie, communicatie en informatievoorziening

13. Gebrekkige participatie en communicatie gedurende het gehele traject

Naast onze bezwaren tegen de openbare-ordehandhaving en de inzet van de Mobiele Eenheid, willen wij nadrukkelijk aandacht vragen voor de wijze waarop de gemeente vanaf het begin tot en met de gebeurtenissen bij de Surventohal met direct betrokken inwoners is omgegaan.

Naar onze mening is de participatie en communicatie gedurende het gehele traject **bedroevend en onvoldoende geweest**.

Dit betreft niet uitsluitend een ongelukkige communicatie op één specifiek moment. Het gaat om een patroon waarbij inwoners zich onvoldoende gehoord, onvoldoende geïnformeerd en onvoldoende serieus genomen voelen.

Juist bij een onderwerp waarvan vooraf duidelijk was dat dit grote gevolgen zou hebben voor de directe omgeving, had van het gemeentebestuur mogen worden verwacht dat het actief, tijdig, transparant en zorgvuldig met de direct betrokken inwoners zou communiceren.

Participatie zou naar onze mening niet moeten worden opgevat als het uitsluitend informeren van inwoners nadat belangrijke keuzes feitelijk al zijn gemaakt.

Werkelijke participatie betekent dat inwoners tijdig de gelegenheid krijgen om informatie te ontvangen, vragen te stellen, zorgen naar voren te brengen, alternatieven aan te dragen en daadwerkelijk invloed uit te oefenen op het proces.

Wij hebben sterk de indruk gekregen dat dit in dit traject onvoldoende is gebeurd.

14. Communicatie met de pers vóór de direct betrokken bewoners

Een bijzonder zorgwekkend onderdeel betreft de wijze waarop de communicatie naar buiten toe heeft plaatsgevonden.

Op een later moment in het traject is, voor zover wij hebben kunnen vaststellen, **de pers tijdens een persmoment eerder te woord gestaan dan de direct betrokken bewoners volledig en rechtstreeks waren geïnformeerd.**

Dat vinden wij bestuurlijk onbegrijpelijk.

Wanneer inwoners rechtstreeks worden geraakt door gemeentelijke besluiten en ontwikkelingen, behoort het gemeentebestuur in de eerste plaats transparant en zorgvuldig met deze inwoners te communiceren.

Het kan niet de bedoeling zijn dat inwoners hun eigen situatie via de media moeten vernemen, terwijl journalisten op een eerder moment door het gemeentebestuur worden geïnformeerd.

Dit raakt niet alleen aan communicatie, maar ook aan het vertrouwen dat inwoners in hun gemeentebestuur mogen hebben.

Wij verzoeken daarom om exact inzichtelijk te maken:

1. Wanneer het betreffende persmoment heeft plaatsgevonden;
2. Welke informatie daar door of namens de gemeente is verstrekt;
3. Welke media daarbij aanwezig waren;
4. Wanneer de direct betrokken bewoners voorafgaand aan dit persmoment zijn geïnformeerd;
5. Welke informatie de bewoners op dat moment hadden ontvangen;
6. Waarom ervoor is gekozen om de pers op dat moment te informeren;
7. Wie deze communicatiestrategie heeft bepaald;

8. En of het college van burgemeester en wethouders zich ervan bewust was dat direct betrokken bewoners mogelijk pas via de media met nieuwe informatie werden geconfronteerd.

15. Gelijke informatiepositie

Een inwoner die rechtstreeks wordt geraakt door gemeentelijk beleid moet erop kunnen vertrouwen dat hij niet structureel op een informatieachterstand wordt gezet.

Dat geldt des te meer wanneer de gemeente tegelijkertijd richting de media communiceert over een onderwerp dat rechtstreeks gevolgen heeft voor deze inwoners.

Wij verzoeken daarom om te onderzoeken of de gemeente gedurende het gehele traject heeft gehandeld overeenkomstig de beginselen van behoorlijk bestuur, waaronder zorgvuldigheid, transparantie, fair play en een behoorlijke communicatie met belanghebbenden.

Wij verzoeken daarbij niet alleen te kijken naar de formele vraag of de gemeente ergens wettelijk toe verplicht was, maar ook naar de vraag of het handelen **behoorlijk en zorgvuldig tegenover de inwoners** was.

16. Participatie mag geen formaliteit worden

Deze kwestie staat naar onze mening niet op zichzelf.

Wanneer inwoners meerdere malen het gevoel krijgen dat besluiten in feite al zijn genomen voordat zij daadwerkelijk kunnen participeren, ontstaat het risico dat participatie slechts een formele procedure wordt.

Dat leidt tot wat door inwoners kan worden ervaren als **schijnparticipatie**.

Wij vinden dat de gemeente hierover kritisch naar haar eigen handelen moet kijken.

De kernvraag zou moeten zijn:

Hebben de inwoners daadwerkelijk invloed kunnen uitoefenen op het proces, of zijn zij hoofdzakelijk geïnformeerd over beslissingen die feitelijk al waren genomen?

Dat onderscheid is essentieel.

Wij verzoeken het gemeentebestuur daarom om inzichtelijk te maken:

- Op welke momenten inwoners konden participeren;
- Welke voorstellen of alternatieven vanuit inwoners zijn ingebracht;
- Wat met deze voorstellen is gedaan;
- Welke voorstellen daadwerkelijk tot aanpassing van plannen hebben geleid;
- Welke bezwaren door het gemeentebestuur zijn overgenomen;
- Welke bezwaren zijn afgewezen;
- En waarom.

17. Samenhang tussen communicatie, participatie en openbare orde

Wij vinden het belangrijk dat de gebeurtenissen bij de Surventohal niet uitsluitend worden beoordeeld vanuit het perspectief van openbare orde.

De wijze waarop een overheid vooraf met inwoners communiceert en hen bij besluitvorming betreft, kan immers rechtstreeks van invloed zijn op het verloop van een conflictsituatie.

Wanneer inwoners zich langdurig niet gehoord of onvoldoende geïnformeerd voelen, kan frustratie toenemen.

Dat ontslaat niemand van de verplichting zich aan de wet te houden. Het betekent echter wel dat het gemeentebestuur bij het voorkomen van escalatie een verantwoordelijkheid heeft.

Daarom verzoeken wij te onderzoeken of de voorafgaande communicatie en participatie voldoende hebben bijgedragen aan de-escalatie, of dat het gemeentelijk handelen juist heeft bijgedragen aan het ontstaan of vergroten van de spanning.

18. Verantwoordelijkheid van het college en de burgemeester

Wij verzoeken niet alleen om beoordeling van afzonderlijke ambtenaren of communicatieadviseurs.

Wij verzoeken nadrukkelijk om vast te stellen **welke bestuurlijke verantwoordelijkheid het college en de burgemeester hierin hebben gedragen.**

Het gaat immers om een opeenvolging van gebeurtenissen waarbij communicatie, participatie, openbare orde en bestuurlijke besluitvorming elkaar hebben geraakt.

Daarom verzoeken wij de gemeenteraad en het college om deze gebeurtenissen integraal te beoordelen in plaats van ieder onderdeel afzonderlijk af te doen.

19. Aanvullende verzoeken

Naast de reeds genoemde verzoeken wij om:

13. een evaluatie van de communicatie en participatie vanaf het begin van het traject tot en met de gebeurtenissen bij de Surventohal;

14. inzicht in alle belangrijke communicatiemomenten richting bewoners en richting media;

15. inzicht in de communicatiekalender en/of interne planning voor bewonerscommunicatie, voor zover openbaar;

16. inzicht in de vraag wanneer de direct betrokken bewoners zijn geïnformeerd ten opzichte van het moment waarop de media zijn geïnformeerd;

17. een overzicht van de belangrijkste vragen, zorgen en bezwaren die door bewoners zijn ingebracht en de wijze waarop de gemeente daarmee is omgegaan;

18. een beoordeling of de participatie daadwerkelijk invloed heeft gehad op de besluitvorming;

19. een onafhankelijke beoordeling van de vraag of sprake is geweest van voldoende transparantie en behoorlijke communicatie;

20. een integrale evaluatie waarin participatie, communicatie, bestuurlijke besluitvorming en openbare-ordehandhaving gezamenlijk worden beoordeeld.

20. Slot

Voor ons is de kern van deze klacht niet dat inwoners altijd hun zin moeten krijgen.

Een democratisch bestuur hoeft het niet met inwoners eens te zijn.

Maar inwoners mogen wél verwachten dat zij:

- Tijdig worden geïnformeerd;
- Serieus worden gehoord;
- Daadwerkelijk kunnen participeren;
- Niet structureel achter de feiten aanlopen;
- Niet via de media hoeven te vernemen wat er met hun leefomgeving gebeurt;
- En, wanneer spanningen ontstaan, niet zonder voldoende onderscheid als groep worden weggezet als relschoppers.

Juist wanneer het gemeentebestuur een zwaar middel als de inzet van de Mobiele Eenheid noodzakelijk acht, moet achteraf volledig inzichtelijk kunnen worden gemaakt **hoe die situatie is ontstaan, welke bestuurlijke keuzes daaraan voorafgingen en of voldoende is gedaan om escalatie te voorkomen.**

Wij verzoeken daarom om deze aanvulling integraal onderdeel te laten uitmaken van onze formele klacht.

Wij verwachten een inhoudelijke beantwoording van alle hierboven genoemde punten en geen uitsluitend algemene reactie waarin wordt verwezen naar wettelijke bevoegdheden.

Het feit dat een burgemeester een bepaalde bevoegdheid heeft, beantwoordt immers nog niet de vraag of die bevoegdheid in de concrete situatie **zorgvuldig, noodzakelijk, proportioneel en behoorlijk is toegepast.**

Wij zien uw inhoudelijke reactie met belangstelling tegemoet.

Hoogachtend,

Namens Ús Leefbaar Achtkarspelen

Dhr. C.A. van Schaik
Twijzelerheide